

Fylkesstyret:

Namn	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post	
Inge Martin Karlsvik, 6490 Eide	Leiar	MØTT	95264979	inge.karlsvik@mimer.no	
Anne Katrine Jensen, 6638 Osmarka	Nestleiar	MØTT	90156039	anne.katrine@hansgarden.no	
Odd Helge Gangstad, 6475 Midsund	Styremedlem	MØTT	40287112	odd.gangstad@gmail.com	
Arne Rekkedal, 6165 Sæbø	Styremedlem	MØTT	99649978	arne.rekkedal@tussa.com	
Gunnhild Overvoll, 6200 Stranda	Styremedlem	MØTT	97164856	gunnhildovervoll@hotmail.com	
Trond Malmedal, 6445 Malmefjorden	1. vara	MØTT	41631265	trond.malmedal@online.no	
Merete Bolme, 6613 Gjøra	Nestleiar BKL	FORFALL	90967963	mebo@live.no	
Yngve Røyen, 6640 Kvanne	Fylkesleiar BU	FORFALL	90887102	yngve_15@hotmail.com	
Til orientering:					
Petter Melchior, 6214 Norddal	2. vara		92283477	petter.melchior@gmail.com	
Oddvar Mikkelsen 6640 Kvanne	3. vara		41460565	om@orkla.norgesfor.no	
Sekretariatet		Tlf. arb			
Arnar Lyche	MØTT	org.-sjef	71202897	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlien	MØTT	rådgevar	71202895	99726399	arild.erlien@bondelaget.no
Atle Frantzen	MØTT 1130-14.30	førstekonsulent	71202894	95245900	atle.frantzen@bondelaget.no
Anne Turid Myrbostad		førstekonsulent	71202890	95944610	anne.turid.myrbostad@bondelaget.no

Protokoll fra styremøte i Møre og Romsdal Bondelag tirsdag 17. desember 2013 kl. 10.30 – 19.30 på Thon Hotel Moldefjord, Molde

Prosjektleder for rekrutteringsprosjektet "Fortsatt gardsdrift?", Per Eldar Nakken, ga på styremøtet ei orientering om prosjektet, omtale i sak 7/2013 Faste saker - 5. november: Oppstartsmøte for prosjektet.

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2013 Godkjenning av saksliste

Vedtak: Innkalling og saksliste godkjent

2/2013 Godkjenning av protokoll 30. september 2013

Vedlegg: Protokoll var tidligere utsendt for godkjenning.

Vedtak: Protokoll frå styremøtet godkjend.

3/2013 Medlemsutvikling og medlemsverving

Vedlegg: Medlemsstatistikk

Medlemstal 31/12-12: 3.349 Medlemstal 01/01-13: 3.318 **Medlemstal pr. 17/12-2013: 3.335**

Nyinnmeldte hittil i 2013: 166 **Utmeldte: 149**

Forskjellen i medlemstall pr 31. desember og 1. januar skyldes at medlemmer ble stoppet i januar 2013 p.g.a. ubetalt kontingent i ett år og at det er reinnmeldinger i løpet av året. Antall avgang og antall nye registreres fra 1. januar (ikke 31.des). Norges Bondelag arbeider med å forbedre grunnlaget for statistikkene, slik at alle endringer blir sammenlignet med 31.des. Årsmelding sentralt og i fylkene forholder seg til 31. desember hvert år.

Utfordring før utgangen av 2013: (jfr lokallagsbrev september)

Hvert lokallag verver 4 nye medlemmer! Vi skal verve 140 nye medlemmer i Møre og Romsdal!

Lokallagene gir tilbakemelding til fylkeskontoret innen 21. november.

Kommentarer i styremøtet: Få lokallag har gitt konkret tilbakemelding utenom innmelding av nye medlemmer. Burde presisert klarere overfor lokallaga om tilbakemelding.

Forslag om å lage brev om verving med utgangspunkt i den nye politiske situasjonen.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: PB 2047 Moldegård 6402 Molde	Besøksadresse: Fannestrandveien 63. Molde	Telefon: 71 20 28 90	Mobil: 41 41 88 71	E-postadresse more.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto:		www.bondelaget.no/moreogromsdal

Status pr: 17. desember for Møre og Romsdal:**43 nye medlemmer og (6 utmeldte) etter ny regjering 16. oktober (8 nye første uka)**

Norsk landbruk og matproduksjon fikk stort fokus etter at statsminister Erna Solberg valgte å utnevne Fremskrittspartiets Sylvi Listhaug som landbruks- og matminister. Dette ser ut til å ha hatt en positiv innvirkning på medlemstallet i Norges største næringsorganisasjon for matprodusenter.

De første to dagene fikk Norges Bondelag 52 nye medlemmer. I løpet av den første uka valgte 130 personer å melde seg inn i Norges Bondelag. I samme periode i fjor fikk vi 58 nye medlemmer – året før var det 44 personer som meldte seg inn. Over halvparten (52%) av de nye er under 35 år gamle.

4/2013 Arbeids- og møteplan 2013/2014 (Dato ajourført: 17. desember 2013)

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakere/Ansvarlige
2014			
6.-7.januar	Kurs Bedre Bonde	FK-bygget, Molde	
20. januar	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
20, 21. el 28. jan	Fylkesstyremøte		Styret
jan / feb.	Møte i valnemnda		
31.jan og 1.feb	Samling for nye, unge bønder	Alexandra, Molde	
10. februar	Lokallaga frist sende inn saker fylkesårsmøte		
15. Februar	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
19. Februar	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
26.-27.februar	Fellesmøte med Sør-Trøndelag og Nord-Tr.lag	Surnadal	
1. mars	Kontingentforfall		
7. mars	Landbrukskonferanse	Alexandra, Molde	Landbruksinteresserte
7.-8. mars	Årsmøte M&R Bondelag	Alexandra, Molde	Lokallaga, fylkeslaget
11. mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
9. april	Fylkesstyremøte		
9.-11. april	FK-uka	Molde	Stand fylkeslaget

5/2013 Representasjon, invitasjon og planlegging av møter og arrangement

??? **Konferanse/møte med LO ang arbeidsvilkår i landbruket - Ikke avklart**

6. - 7. januar: Bedre Bonde – kurs

Møre og Romsdal Bondelag arrangerer 2-dagerskurs for bedriftsledere, dvs bønder, med bakkekontakt. Kurset fokuserer på mellommenneskelige forhold i tillegg til tall og regelverk. Bondens selvinnsett er innstilling er avgjørende for å lykkes. Målet er å gi bønder grunnleggende ledelsestankgang. Hvilke deler av drifta og områder innen ledelse må du fokusere mer på? Hvilke behov har bedriften/bonden for videre utvikling? Kurset vil hjelpe deg til å finne svar på dine utfordringer.

Kurset er inndelt i følgende tema: Kompetanse, omverden og risiko, Bedriftsledelse, Mennesker som ressurs, Økonomi, Veien videre. Det meste av kursinnholdet er skrevet av veivalgsrådgiver Ole Christen Hallesby. I tillegg er det beste fra Bondelagets tidligere kurs Bygdekompasset tatt med.

TID og STED: 6. - 7. JANUAR 2014. Begge dager kl 10.00 – 17.00. Felleskjøpet Nordmøre og

Romsdal, Fannestrandsv. 63., Molde. PÅMELDING: INNEN FREDAG 13. DESEMBER

KURSAVGIFT: Kr 2000,-, som inkluderer lunsj og kurshefte. Overnatting ikke inkludert.

VEILEDER: Ole Christian Hallesby som har utviklet kursopplegget sammen med Norges Bondelag.

Han har lang erfaring fra rådgiving i landbruket med hovedvekt på ledelse, veivalg og økonomi, er utdannet landbruksøkonom fra Universitet for miljø og biovitenskap på Ås og har i tillegg erfaring fra drift av egen gård.

Målet er 20 betalende deltakere (Har 21 deltakere pr 17. des). Kurset blir gjennomført.

Kommentarer i styret: Etterlyser bedre markedsføring, bør bl.a. bruke Tine-lappen med tankbilen.

8. januar: Kurs for medlemmer i valgkomiteer, Hans Frafjord

Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal arrangerer kurs for sine valgkomitemedlemmer på Felleskjøpets møtelokale i Molde. Det er plass til flere, og de inviterer flere organisasjoner med. Kursholder er Astri Liland fra Norsk Landbrukssamvirke. Leder i valgkomiteen i M&R Bondelag, Hans Frafjord, hadde ikke anledning til å delta på Nortura sitt kurs i Stjørdal i oktober, men deltar på kurset i Molde i januar.

8. januar: Politisk treningsleir, Oslo, Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche

Styret, fylkesledere og organisasjonssjefer er invitert til politisk treningsleir. Tema er Norges Bondelags mål for det politiske arbeidet og strategi for politisk påvirkning og alliansebygging. Målet er å gjøre deltakerne tryggere i argumentasjonen rundt sentrale landbrukspolitiske temaer.

8.-9. januar: Samling organisasjonssjefene Norges Bondelag, Landbrukets Hus, Oslo, Arnar Lyche

14.-15. januar: Temakonferanse Mat og landbruk, Oslo, Inge Martin Karlsvik, Anne Katrine Jensen, Arnar Lyche

27. januar: Seminar "Bonden i tidsklemma"

Det er planlagt dagmøte i samarbeid med Landbrukets HMS. Holdes i Molde.

Det ble orientert på styremøtet om innhold og aktuelle programposter. Programmet gjøres ferdig og markedsføres på nyåret.

29. januar: Kornkonferanse i Oslo. Odd Helge Gangstad, Arne Rekkedal, Trond Malmedal deltar hvis de kan.

31. januar – 1. februar: Samling for unge/nye bønder

på Quality Hotel Alexandra i Molde. Påmeldingsfrist 15. januar.

Invitasjon sendt ut 3. desember på e-post og brev til 405 medlemmer i M&R Bondelag under 35 år. Samlinga har som målsetjing å gje nye/unge bønder ein god start i yrket og aktuell kunnskap om næringa. Det blir særleg sett fokus på saker og oppgåver som er aktuelle for nye/unge bønder.

Samlinga blir halde frå lunsj fredag 31. januar ca kl. 13.00 til laurdag 1. februar kl. 15.00.

Eksempel på aktuelle tema: Utfordringar for nye/unge bønder. Nye/yngrer bønder fortel om sine erfaringar. Aktuelle næringspolitiske tema som er sentrale for nye/unge bønder. Sentrale tema knytt til gardsdrift, t.d. mekanisering, økonomi, bygningsplanlegging. Show på Bjørnsonhuset: "Klypa seiler i beltestredet." Besøk av unge politikere. Erfaringsutveksling med styremedlemmer i M&R BL.

Bidragssytarar under kurset er sentrale personar i landbruksorganisasjonane i fylket, samt bønder som bidrar med å utveksla sine erfaringar.

Kontoret utarbeider meir detaljert program som blir utsendt så snart det er klart før jul.

Kursavgift: Medlemar i Norges Bondelag under 35 år har gratis kurs og opphald. Kursavgift kr. 1.500 for andre deltakarar og for dei som har delteke på tilsvarande samling før.

31. januar: Årsmøte i Midt-Norsk Samarbeidsråd, Stjørdal, Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche

7. februar: Landbrukskonferanse i Surnadal

Arrangør er Bondelagene i Surnadal og Todalen, Surnadal kommune og Surnadal Sparebank. Statssekretær i Landbruksdepartementet, Hanne Maren Blåfjell (FrP), har bekreftet deltakelse med innlegg. Fylkesleder Inge Martin Karlsvik holder innlegg på konferansen.

13. – 14. februar: Kurs i landbrukspolitikk, Landbrukets Hus, Oslo, Gunnhild Overvoll.

Arrangør er Norsk Landbrukssamvirke. Deltakere er ansatte og tillitsvalgte i landbrukssamvirkets organisasjoner, i Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Kommentarer i styret: Kontoret sender brev til Norsk Landbrukssamvirke om at kurset burde vært flyttet til tidlig høst eller sen vår for å "fange" opp nye styremedlemmer etter fylkesårsmøtet.

Melkekonferanse

Det er enighet om at vi skal arrangere en egen melkekonferanse på nyåret. Så snart det blir ledig tid starter vi detaljplanleggingen sammen med Tine. Avtalt møte med Tine 3. januar. Tidspunkt viktig, holde avstand fra landbrukskonferansen.

7. mars: Landbrukskonferanse på Alexandra Hotell i Molde

Det ble 31. oktober holdt arbeidsmøte om landbrukskonferanse på Bondelagskontoret der Synnøve Valle (Fylkesmannen), og Arild Erlie og Arnar Lyche (Bondelaget) deltok.

Møre og Romsdal Bondelag, Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag og Fylkesmannen i Møre og Romsdal samarbeider om å arrangere landbrukskonferanse på Alexandra Hotell i Molde fredag 7. mars 2014 med tidsramme kl 10.00 til 15.30.

Fylkesmannens landbruksavdeling er tydelig på at de vil involvere begge faglagene og forholde seg til "hele" landbruket, og ikke bare Bondelaget, når de på denne måte samarbeider om konferansen.

Bondelaget har egen middag for sine årsmøteutsendinger og inviterte gjester fredag kveld og behandling av ordinære årsmøtesaker lørdag 8. mars. Fylkesmannen har samling for landbruksforvaltninga i kommunene torsdag 6. mars. Småbrukarlaget vurderer om de skal ha egen samling i tilknytning til landbrukskonferansen.

Målgruppe for landbrukskonferansen: Flest mulig med tilknytning til landbruket i Møre og Romsdal. Aktuelle tema/inndeling av program: Analyse-/statusdel, Sett fra grasrota/bønder, Hvordan øker vi matproduksjonen i Møre og Romsdal? og Politikerdiskusjon.

Landbruksdirektøren har sendt invitasjon til landbruksminister Sylvi Listhaug, men vi har fått svar om at "Statsråden får dessverre ikke anledning til å delta på konferansen den 7. mars grunnet planlagte møter i regjeringa."

Kommentarer i styremøtet:

Synd at landbruksministeren ikke kan møte. Bør ha fokus på nytt politisk landskap, hva nå? Få fram signal fra næringa/grasrota inn til regjeringa om situasjonen og frustrasjonen ute blant bønder. Bondelaget må fokusere også på mulighetene. Positivt at også landbruksforvaltninga deltar på landbrukskonferansen. Vurdere å invitere NHO Mat og landbruk, NNN, toppledelsen i Orkla. Representant fra styret i Norges Bondelag bør snakke om jordvern. Få en lokallagsleder som har arbeidet med jordvern til å snakke om dette.

27. februar: Møte med Arbeiderpartiet. Holdes i Surnadal

Fylkesleder Inge Martin Karlsvik og org.-sjef Arnar Lyche holdt 27. november møte med Arbeiderpartis fylkesleder Per Vidar Kjølmoen og fylkessekretær Egil Ekhaugen. Sistnevnte kom med forslag om å arrangere et regionmøte mellom Arbeiderpartiet og Bondelaget i Surnadal. Bondelaget støttet ideen og i etterkant har Egil Ekhaugen blitt enig med stortingsrepresentantene Knut Storberget og Else-May Botten om møtedato torsdag 27. februar.

Møtet legges opp som et dialogmøte der vi utveksler informasjon. Målet må være å ha med flest mulig sentrale tillitsvalgte i begge leire fra Trøndelagsfylkene og Møre og Romsdal.

Vi har fått bekreftet fra M&R Ap at de jobber opp mot fylkeslagene i Ap i Nord- og Sør-Trøndelag om å stille sterkt på møtet mellom Bondelaget og Arbeiderpartiet 27. februar.

Eventuelt felles styremøte mellom fylkesbondelagene i Midt-Norge

De tre fylkeslederne i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag ble tidligere i høst enige om å prøve å holde fellesmøte mellom fylkesstyrene i de tre fylkesbondelagene, lagt til Surnadal i midten av februar. I ettertid har møtet med Arbeiderpartiet torsdag 27. februar dukket opp.

Det vurderes innkalling av fylkesstyrene fra onsdag 26. februar på Vågsøg Hotell i Surnadal for fellesmøte og egne fylkesstyremøter i forkant eller etterkant av møte med Arbeiderpartiet.

Vedr. tema for fellesmøte har fylkeslederne snakket bl.a. om Melkeutvalgets rapport (Asbjørn Helland er medlem der og rapporten er klar i februar), opplæring i sosiale medier, og om vi felles skal løfte noe inn mot jordbruksforhandlingene, m.m.

Fylkesleder og org.-sjef i Sør-Trøndelag har bekreftet at de kan delta 27. februar og vil ta dette videre med sitt fylkesstyre om felles styremøte onsdag og torsdag.

Også Nord-Trøndelag har bekreftet at de stiller på møtet med Ap 27. februar. Men Nord-Trøndelag har mer vansker med å innpasse felles styremøte i fylkesbondelagene i sin møteplan for februar.

Vedtak:

Det sendes henvendelse til Sør-Trøndelag Bondelag og Nord-Trøndelag Bondelag om felles styremøte på Vårsøg Hotell i Surnadal onsdag 26. og torsdag 27. februar. Fylkeskontorene utarbeider forslag til program og tema. Det som kom fram i styret blir tatt med i videre planlegging.

Møtedatoer for styremøta i januar, februar og mars 2014

Vedlegg: Kalender 2014

Fylkesårsmøtet blir holdt i Molde fredag 7. og lørdag 8. mars. Sakspapir og årsmelding m.m. må da sendes utsendingene ca. fredag 28. februar.

Tirsdag 21. januar: Styremøte.

Tema bl.a. rovdyrpolitikk. Invitert leder i rovviltnemnda Torhild Melheim Strand, Nesset.

Onsdag 19. februar: Styremøte. Årsmelding, regnskap, sakliste, program og saker til årsmøtet.

26.-27. februar: Fellesmøte med trøndelagsfylkene og eget fylkesstyremøte. I Surnadal i samband med møtet med Arbeiderpartiet.

Tirsdag 11. mars: Styremøte med samvirke om uttale til jordbruksforhandlingene (Fylkeslaga sin frist for å sende uttale til Norges Bondelag er **14. mars.**)

Onsdag 9. april: Styremøte

Vedtak: Styremøtene blir på de datoene som er fastsatt.

6/2013 **Aktiviteter og møter i lokallagene**

7/2013 **Referat fra møter og arrangementer (siden siste styremøte)**

3. oktober: Evalueringsmøte vedr. skuleprosjektet under Dyregoddagane 2013, Batnfjordsøra
Vedlagt referat frå møtet. Disse møtte: Arnar Lyche frå Bondelaget, Anita Land frå Bioforsk, og Ole Martin Ask og Olav Nilssen frå Dyregoddagane.

7. oktober: Møte med Fylkesmannens Landbruksavdeling om ulike saker, Fylkeshuset, Molde, Frå Bondelaget: Arnar Lyche og Arild Erlie. Frå FMLA: Ottar Longva, Synnøve Valle, Marianne Halse. Tema som ble drøftet var beiteprosjektet, felles landbrukskonferanse mars 2014 og temadag om landbruk for Innovasjon-styret.

8. oktober: Møte i styringsgruppen for prosjektet Biogassøkonomi, Tingvoll, Arnar Lyche
Agenda på møtet: Informasjon om prosjektet, Styringsgruppens funksjon, Status fremdrift og ny søknad sendt august 2013, Prosjektplan og eventuelle endringer for denne for høsten 2013. Styringsgruppen består av Turid Strøm fra NORSØK, Ketil Valde fra Møre og Romsdal Fylkeskommune, Kristin Sørheim fra Bioforsk Økologisk og Arnar Lyche fra Møre og Romsdal bondelag. Prosjekteier er Bioforsk Økologisk Tingvoll.

14. og 15. oktober: Samling for organisasjonssjefene i Norges Bondelag, Trøndelag, Arnar Lyche

16. oktober: Møte med ordfører og rådmann i Rauma, Arnar Lyche

Frå Rauma kommune møtte ordfører Lars Olav Hustad, rådmann Oddbjørn Vassli og jordbruksjef Gerd Dale. Frå Rauma Bondelag møtte leder Anders Øverbø.

Tema: «Rauma prosjektet», utvikling av landbruket i en kommune for å nå nasjonale mål om produksjonsauke. Ønsket resultat: Bevare landbruket sitt produksjonsareal slik at Rauma kan øke produksjonen på 1% pr år i samsvar med nasjonale føringer. Mål med prosjektet: Kartlegge hvilke tiltak som må iverksettes for at Rauma skal nå målet om 1% økning i produksjon pr år. Kartlegge hvilke produksjoner som har mulighet til å utvikles ut fra lokale forutsetninger. Gjennomføre en prosess som er overførbar til andre kommuner i hele landet. Aktuelle parter: Prosjekteier Rauma bondelag ved Anders Øverbø. Prosjektledelse Møre og Romsdal bondelag . Samarbeidsparter Møre og Romsdal bonde- og småbrukerlag, Møre og Romsdal fylke Landbruksavdeling, Rauma kommune.

17. oktober: Samrådsmøte Fylkesmannen og faglaga. Fylkeshuset, Molde. Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche. Dagsorden: Rapportering på bruk av BU midlar (både FMLA og IN) og midlar til rekruttering, likestilling og kompetanseheving i landbruket (MR fylkeskommune).

19. oktober: Temadag eigarskifte i Molde, Atle Frantzen, Arild Erlien

Det vart ein nyttig og lærerik temadag om eigarskifte for dei 50 unge og eldre bøndene som deltok på Møre og Romsdal Bondelags temadag på Rica Seilet Hotell i Molde.. Bondelagets samarbeidsadvokat Ole Houlder Rødstøl sto for det faglege innhaldet. M&R Bondelag har kvar haust siste åra halde temadag eigarskifte. Anna kvart år er temadagen halde i Molde. For tre år sidan temadagar på Stranda og i Surnadal, og i fjor i Ørsta og Kristiansund.

Ole Houlder Rødstøl er partner i advokatfirmaet Øverbø Gjørtz i Molde og samarbeidsadvokat for Møre og Romsdal Bondelag. Han har særlege arbeidsområde knytt til generasjonsskifte, forretningsjuss, odelsrett og skatt/arveavgift. Han har sjølv drive eigen gard med dyr i Molde.

Målgruppe for temadagen var alle som skal inn i eller er inne i ein eigarskifteprosess. Sjølve prosessen kan ta lang tid og det er viktig å inkludere og involvere alle berørte partar, unge og eldre generasjon. Kurset var gratis som ein medlemsfordel for medlemar i Norges Bondelag, men ope for andre. Ikke-medlemmer betalte kr. 600. Fleire nye unge meldte seg inn i Bondelaget i samband med kurset.

19. og 20. oktober 2013: Ullseminar, Tingvoll, Arnar Lyche

Bioforsk i samarbeid med Møre og Romsdal Bondelag, Sau- og Geit, Tingvoll Næringsforum, Tingvoll kommune og Fylkesmannen i Møre og Romsdal arrangerte "ullseminar" om kvalitet, tradisjon og nyskaping på Gyl Grendehus i Tingvoll. Det deltok over 60 deltakere.

- Vi i Norge elsker ull men ulla vi bruker er ikke så norsk som du kanskje tror! Det meste av den norske ulla eksporteres til England for vasking og selges deretter på verdensmarkedet. Ullklær fra norske bedrifter er nesten uten unntak laget av importert ull og er ofte produsert i utlandet. Er det mulig å skape en ny giv for norsk ull? Er kvaliteten god nok for tekstilindustrien? Kan vi gjennom utvikling og nyskaping gjøre ulla verdifull igjen?

Tema og innledere: Hvordan står det til med den norske ulla? (Arnar Lyche, M&R Bondelag), Verdsetting av norsk ull (Tone Tobiasson, redaktør av NICE), Lokal ull – bondens nye gull (Ingvild Espelien, Selbu spinneri), Norsk ullproduksjon og ullstandard (Sissel Berntsen, fagtjensten for ull, Animalia), Ullsortering og bedømming av sau (Sissel Berntsen og Ingvild Espelien), «The Fibershed Project» (Rebecca Burgess, gründer fra California), Krivi vev – liten og eksklusiv (Viktor Gautvik, eier og daglig leder av veveriet på Tingvoll), Fra Nord-Østerdalen til København og Milano (Bente Kristiansen og Ingulf Os, økologiske sauebønder), Rauma Ullvarefabrikk – vi bruker norsk ull!, Får til fashion (Tone Tobiassen) og Kartlegging av lokale ressurser og lokal kompetanse (Rebecca Burgess).

Fylkesmannen i M&R har bevilget av fylkesvise BU-midler kr 130.000 eller inntil 66,7 prosent av godkjent kostnadsoverslag.

22. oktober: Telefonmøte med styret Norges Bondelag og fylkeslederne. Inge Martin Karlsvik
Tema var Ny regjering og regjeringsplattform.

25. oktober: Seminar om landbruk og vatn, Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche + flere ledere i lokale Bondelag.

Fylkeskommunen (vassregionmynda) og landbruksavdelinga hos fylkesmannen arrangerte seminar om landbruk og vatn på Rica Seilet Hotell i Molde. Fylkesmannen hadde sendt e-post invitasjon direkte til alle lokale Bondelagsledere i fylket. Seminaret ment for kommuner, bønder og bondeorganisasjoner.

En regional forvaltningsplan for vatn er på vei. Sammen skal alle etater arbeide for et bedre vassmiljø. På seminaret så på hvordan og i hvor stor grad landbruket påvirker vatn og vassdrag, og hva som kan gjøres for å sikre god vassmiljøtilstand i framtida. Kommunene har ansvar for å komme med forslag til tiltak innen sine ansvarsområde; landbruk er et slikt område.

28. oktober: Nyvalgt stortingsrepresentant for Venstre, Pål Farstad, på gardsbesøk i Aure

Nyvalgt stortingsrepr. for Venstre, Pål Farstad, Kristiansund, var mandag 28. oktober på gardsbesøk i Aure. Det var melkeprodusent og styreleder i Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal, Olav Håkon Ulfnes, som inviterte Pål Farstad til sigtseeingtur i Aure. Med på turen var også Venstres fylkesleder Ragnhild Helseth fra Kristiansund. Bondelaget stilte mannsterk med lokallagsleder Erik Olufsen, fylkesleder Inge Martin Karlsvik og organisasjonssjef Arnar Lyche. Fra utkikkspunktet Brekka innerst i Årvågfjorden fikk Farstad se hvordan jordlappene ligger spredt mellom åser og høgdedrag. Turen ble avsluttet i nyfjøset til leder i Aure og Tustna Bondelag, Erik Olufsen.

28. oktober: Kurs i valkomitéarbeid, Stjørdal, Olaug Kvendset og Birgit Oline Kjerstad

Nortura arrangerte dagskurs i valkomitéarbeid for medlemmer i valkomitéene i Midt-Norge. Norsk landbruks-samvirke ved Astri Liland holdt kurset på Rica Hell Hotel på Stjørdal. Kursavgift kr 2 500. Det deltok deltakere fra Nortura, Tine, Felleskjøpene og Bondelagene i Midt-Norge. Styret i M&R Bondelag bevilget på styremøte i september kostnader (deltakeravgift og reise) for to personer. Nestleder Olaug Kvendset og valgkomiteemedlem Birgit Oline Kjerstad deltok for M&R Bondelag.

29. oktober: Møte om forskningssaker, Bondelagskontoret, Inge Martin Karlsvik, Anne Katrine Jensen, Gunnhild Overvoll Arnar Lyche og Arild Erlien fra Bondelaget.

Elles møtte Ottar Longva (FMLA), Kristin Sørheim (Bioforsk), Ivar Bakken (Landbruk Nordvest), Øyvind Mejdell Jakobsen (Grønn forskning Midt-Norge).

Bondelaget inviterte til diskusjons-/arbeidsmøte om prosessen rundt søknader om forskningsmidler. Et tema som ble tatt opp var om det er mulig å bli enige om et "årshjul" slik at dette arbeidet blir satt mer i system? Bondelaget vil gjerne bakke opp de gode søknadene (sett fra vårt ståsted) og søkerne har ofte behov for å dokumentere næringas medvirkning.

Møteagenda: Øyvind Mejdell Jakobsen presenterte Grønn forskning sine mål og meningen bak denne satsingen. Kristin Sørheim orienterte om erfaringene så langt, sett fra Bioforsk sitt ståsted. Ottar Longva tok for seg Fylkesmannens erfaringer i slike saker. Øyvind Mejdell Jakobsen la fram utkast/forslag til arbeidsmåte/årshjul.

1. november: Åpning av nytt lokale for Innovasjon Norge i Forum-bygget i Molde. Inge Martin Karlsvik fra Bondelaget. Anne Katrine Jensen møtte fra styret i Innovasjon Norge.**4. november: Møte i styringsgruppa storfeprosjekt. Inge Martin Karlsvik**

Har startet ansettelsesprosessen. 15 søknader.

5. november: Oppstartsmøte rekrutteringsprosjekt "Fortsatt gardsdrift?", Bondelagskontoret

Deltakere: prosjektleder Per Eldar Nakken, fylkesjordsjef Ottar Longva (Fylkesmannen), fylkessekretær Ingvild Hansen Nystad (Småbrukarlaget), og fylkesleder Inge Martin Karlsvik, org.-sjef Arnar Lyche og rådgiver Arild Erlien fra Bondelaget.

Bondelaget inviterte til oppstartsmøte. Agenda for møtet var å nedsette ei styringsgruppe for prosjektet, samt å myldre litt mer rundt prosjektskissa og hvordan prosjektarbeidet skal legges opp.

Oppstart: 1. desember 2013. Prosjektleder Per Eldar Nakken har kontorsted hos Møre og Romsdal Bondelag.

Prosjekt mål: Målet er å berge livskraftige landbruksbedrifter i Møre og Romsdal. Vi skal arbeide sammen med bønder (på hans/hennes premisser) som nærmer seg slutten på sin yrkesaktive karriere, med mål om å få videreført drifta på flest mulig gardsbruk.

Prosjektets nytteverdi: Et påkostet melkefjøs har liten verdi når melkeproduksjonen legges ned. Det er sannsynligvis tilstrekkelig at prosjektet bidrar til å videreføre drifta på ett slikt bruk, for at prosjektkostnadene samfunnsmessig sett skal betale seg. Samfunnsnyttan av prosjektet kan derfor bli svært stor.

Metode: Det meste av arbeidstiden brukes i tett dialog med enkeltbønder. Det legges vekt på å kartlegge mulige veivalg. Det utvikles et standard arbeidsdokument som benyttes i prosessen. Det er brukene hvor det allerede er avklart at neste generasjon ikke ønsker å ta over som prioriteres først.

Konkrete tiltak: Prosjektet gir tilbud til alle landbruksbedrifter uavhengig av organisasjonstilknytning og produksjoner. Problemstillingene må diskuteres der bønder møtes. Derfor er formidling en viktig del av prosjektet. Det gis tilbud om for eksempel helgesamlinger der deltakerne utveksler ideer/erfaringar. Dette er sannsynligvis ikke aktuelt for alle deltagerne. Prosjektet kan formidle spesialkompetanse der det er slike behov. Prosjektet kan organisere møteplasser for kjøper/selger - både nasjonalt og internasjonalt. Det er viktig å kunne beskrive alternativene. Derfor utvikles ulike modeller for henholdsvis salg og forpaktning av garden.

Samarbeid: Viktige samarbeidspartnere er: Tine, Nortura, Hoppid-kontorene, Kommunal landbruksforvaltning, Fylkesmannen, Innovasjon Norge

Styringsgruppe: Møre og Romsdal Bondelag v/Inge Martin Karlsvik. Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag – person ennå ikke bestemt. Fylkesmannens landbruksavdeling v/Ottar Longva. Møre og Romsdal fylkeskommune v/Frank Madsøy. Prosjektleder Per Eldar Nakken er sekretær.

5. november: Møte om flyplassutbygging i Molde med Wollert Dankert Krohn. Arnar Lyche**5.-7. november: Ta Grep kurs, Oslo, Anne Katrine Jensen**

6. november: Seminar i Sykkylven. Presentasjon av rekrutteringsprosjektet. Arnar Lyche
Det ble arrangert inspirasjonsseminar for gardbrukerne i Sykkylven, Stranda og Norddal kommune i forbindelse med rekrutteringsprosjektet «Med hjarte for levande bygder» i regi av landbrukskontora i Sykkylven, Stranda og Norddal. Bondelagets rekrutteringsprosjekt ble presentert på seminaret.

7. november: Evaluering av ullseminar og veien videre, Tingvoll. Arnar Lyche

8.-9. november: Leiarmøte i M&R Bondelag. Håholmen, Averøy
Se SAK 43/2013 nedenfor – oppsummering

14. november: Referansegruppemøte i Miljømelkprosjektet, Tingvoll, Arnar Lyche

18. november: Møte ang Bonden i tidsklemma. Bondelagskontoret. Arnar Lyche og Atle Frantzen.
Fra Landbrukets HMS møtte HMS-rådgiver på Nordmøre, Sigmund Moen Trønsdal og HMS-rådgiver i Romsdal, Kari Fløystad.
Det blir planlagt dagmøte i samarbeid med Landbrukets HMS-tjeneste i løpet av vinteren.

20. november: Førjulskveld om ull på Plassen i Molde. Arnar Lyche
I et samarbeid mellom M&R Bondelag, Molde bibliotek og Bjørnsonfestivalen ble det invitert til førjulskveld om "gull av ull" på Kafé Kurt, Plassen i Molde kl. 19.00-21.00. Det deltok 50 personer. Ull er en del av den norske folkesjela og har varmet oss i kulda gjennom generasjon etter generasjon. Den er en viktig del av norsk kulturhistorie, men mye av ulla som brukes i dag er ikke så norsk som mange tror. Denne kvelden kunne en høre om: «Er ulla bare merarbeid?» v /Arnar Lyche, sauebonde og organisasjonssjef i Møre og Romsdal Bondelag. «Fra fiskeredskap til felestreng. Tradisjonell bruk av sauene i kulturer rundt Nord-Atlanteren.» v/Amy Lightfoot. «Fra får til fashion. Ny giv i en lokal næringskjede» v/Tone Skårdal Tobiasson og Ingun Grimstad Klepp.

21. november: Gjødelsmøte på Frei. Arnar Lyche
Frei Bonde - og Småbrukarlag inviterte til temakveld om gjødelsbehandling på Endreset besøksgård. Invitasjon var også sendt alle medlemmer i Frei Bondelag. Markus Brun Hustad, prosjektleder NBS, snakket om klima og prosjektet "Fra kunnskap til handling". Rose Bergslid, bonde, tidligere landbrukssjef i Tingvoll og nå i Bioforsk Økologisk, snakket om "Utfordringer rundt gjødsel, klima og miljø – mulige løsninger".

25. november: Årsmøte i Molde Senterparti, Anne Katrine Jensen
Innlegg om landbruket etter den nye politiske situasjonen og det nye politiske landskapet i høst.

26. november: Samrådsmøte for økologisk landbruk i Møre og Romsdal! Fylkeshuset, Molde, Anne Katrine Jensen, Arnar Lyche
Problemstillinger og ideer som kom fram på møtet, vil bli brukt i det videre arbeidet i gruppa som har ansvaret for Handlingsplan for økologisk landbruk.
Tema som ble tatt opp:
Kirsti Pernille Indreeide (FMLA): Rammer og føringar for "Økotiltak" 2013 og 2014, Kristin Sørheim og Liv Solemdal (Bioforsk Økologisk): Om Bioforsk. Aktuelle prosjekt og Tankar om "Økoveke" i Molde 2014, Jim Mandal (Oikos): Prosjekt Andelslandbruk, Marie Teigland (Møre og Romsdal 4H): Matsatsinga i 4H, Maud Grøtta (Landbruk Nordvest): Prosjekt Økologiske melkebønder, Arnar Lyche (M&R Bondelag): Korleis forankre økologisk landbruk betre hos den jevne bonde?, Anne Katrine Jensen (M&R Bondelag): Nosituasjonen som økologisk melkeprodusent, Amund Øien Sønslie (Innovasjon Norge Møre og Romsdal): Innovasjon Norge si rolle i investeringar og marknadstiltak, Rita Natvik (Matnavet i Midt-Norge): Økouka Nord Trøndelag og Økokurs i Mat på Mære, Quirien Van Oirschot (Hanan Møre og Romsdal): Korleis kan Hanen bidra til meir servering og sal av lokal, økologisk mat?

27.-29.november: Tema- og skattekurs for samarbeidende regnskapskontor, Alexandra, Molde, Anne Turid Myrbostad vertskap. (Arnar Lyche møtte torsdag 28. november fra kl. 13.00-17.00)

Samlinga startet onsdag 27. nov med temadag. Det var denne gang satt opp 2 ulike temakurs å velge mellom som hver samlet over 30 deltakere. Temakursene er et samarbeid mellom Norges Bondelag og Økonomiforbundet: Roger Sagmoen og Tore Borge fra KPMG var forelesere om ”Regnskap og årsoppgjør etter regnskapsloven”. Abacus Økonomitjenester AS ved Torill Volden sto for det faglige innholdet i kurset om ”Bokføringsregelverket”.

Torsdag 28. og fredag 29. november ble det holdt skattekurs for 92 deltakere. Dette årlige kurset for samarbeidende regnskapskontor blir arrangert i sin helhet av Norges Bondelag. Tilsette i eller innehavere av regnskapskontor som har samarbeid med Norges Bondelag har rett til å delta på kurset. Skattekurset har som målsetting å gi en bred gjennomgang av relevante skatte- og avgiftsfaglige nyheter slik at regnskapsførere er faglig oppdatert til det kommende årsoppgjøret. Forelesere var advokat Rune T. Rylandsholm og rådgiver Elling Bjerke, som begge er ansatt ved Avdeling for regnskap og juridisk service (RJS) i Norges Bondelag.

Følgende tema ble tatt opp på årets skattekurs: Skatte- og avgiftsopplegget for 2013, Aktuelle saker og ofte stilte spørsmål, Tap på fordring – pengeinnfordring, Skatteetatens time ved Erik Jungeling fra Skatt Øst, Inntekt avkastning av gårdsbruk ut over ordinær jord- og skogbruksvirksomhet, Bil i næringsvirksomhet, Gården som arbeidsplass – Bonden som arbeidsgiver, Når bonden sliter – hvordan hjelpe? Aktuelle dommer og uttalelser, forhåndsuttalelser mv. og Statsbudsjettet 2014.

Skattekurset har som vanlig noen faste og sentrale programposter. På årets skattekurs har Bondelaget også gitt en grunnleggende innføring i garden som arbeidsplass og bondens rolle som arbeidsgiver. I tillegg valgte en i år å sette fokus på temaet ”Psykisk helse i landbruket” – og hvordan regnskapsførere kan hjelpe og hva de kan gjøre som rådgiver. Her orienterte Katarina Myrting fra Landbrukets HMS-tjeneste sentralt. Under programposten ble to nyansatte medarbeidere i Møre og Romsdal presentert. Trude Iren Saure er ny HMS-rådgiver på Sunnmøre med kontor i Ørsta og Kari Fløystad ny HMS-rådgiver i Romsdal med kontor i Molde.

29. november: Årsmøte i Møre og Romsdal Fiskarlag, Kristiansund

Anne Katrine Jensen møtte fra Bondelaget. Hun hadde helsing til fiskerne. Deler av hennes innlegg med bilde gjengitt i Tidens Krav 30. november

4. desember: RFoU-seminar for landbruket i Møre og Romsdal

Frå Bondelaget møtte Inge Martin Karlsvik, Gunnhild Overvoll og Arnar Lyche.

Agenda:

- «Et landbruk under ny politisk kurs» - Harald A. Lein, Norsk senter for Bygdeforskning
- Åpen diskusjon om konsekvenser og muligheter basert på nye politiske signal: Hvor går vi?
- Hvordan forankre samarbeid mellom prosjektet og andre FoU-miljøer, næring og organisasjoner? Per Eldar Nakken, prosjektleder i nytt rekrutteringsprosjekt ”Fortsatt drift på livskraftige landbruksbedrifter”
- Hvordan forankre samarbeid mellom prosjektet og andre FoU-miljøer, næring og organisasjoner? Om «Råvareanalysen», Odd Løset, Fylkesmannen
- Prioriteringer for ny forskning og utvikling for landbruket i Møre og Romsdal Innspill fra enkeltaktører
- Orientering og diskusjon rundt Grønn forskning sitt initiativ innenfor temaet ”tilgjengeliggjøring av forskningsbasert kunnskap”.

11. desember: Samrådsmøte med Fylkesmannen - fastsetting av RMP og RNP for 2014

Fylkeshuset. Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche

Det ble holdt møte mellom faglagene i landbruket, Innovasjon Norge, fylkeskommunen og Fylkesmannen 17. oktober. I samsvar med det som ble sagt på møtet, vil FMLA arbeide med oppdatering/justering av både Regionalt Miljøprogram og Regional næringsstrategi. Inntrykket etter møtet den 17. oktober var at det ikke er behov for de helt store grepene, men diverse justeringer og presiseringer. Begge disse oppdragene oppsummert og vedtatt i møtet 11. desember.

12. desember: Produsentmøte om situasjonen i svinenæringa

Holdt på Felleskjøpets møterom i Molde. Norsvin Møre og Romsdal inviterte med Felleskjøpet N&R, Nortura, M&R Bondelag og Landbrukets HMS-tjeneste om møtet. Invitasjonen sendt alle svineprodusenter i Romsdal og Nordmøre.

Med bakgrunn i den markedsmessige situasjonen og endring i den politiske agenda, ønsket en å samle næringen og organisasjonene for felles å kunne se på hvilke muligheter man kan oppnå enkeltvis og i lag. Viktig å ha fokus på mellommenneskelige forhold. Landbrukets HMS tjeneste bidrog på møtet.

Agenda:

- Jan Edvin Hoem – En produsents betraktninger
- Nortura – Markedssituasjonen og mulige tiltak
- FKNR – Volum, betalingsvilkår, kraftfôrpris....
- HMS – Hvilke menneskelige forhold skal man være observant på?
- Bondelaget – Politiske betraktninger

Målet med møtet var at en sammen fikk belyst den vanskelige situasjonen den enkelte og næringen er kommet i, og få en orientering om hva den enkelte organisasjon kan bidra med.

16. desember: Beiteprosjekt – oppstartsmøte. Bondelagskontoret, Molde.

Inviterte deltakere: Ottar Longva, Synnøve Valle og Marianne Aas Halse (Fylkesmannens landbruksavdeling), Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyche og Arild Erlie (Bondelaget), Ingvild Hansen Nystad og Øystein Ormbostad (Småbrukarlaget), Ola Betten (Fylkesmannens miljøvern avdeling), Linda Aaram, Odd Bjarne Bjørdal (M&R Sau- og Geit), Heine Bakke (TINE), Rose Bergslid (Bioforsk), Brit Kari E. Hauger (Nortura), Ivar Bakken (Landbruk Nordvest), Norsk Landbruksrådgivning Sunnmøre.

Fylkesmannen og Bioforsk inviterte alle interesserte til et arbeids- og idemøte om beiting 10. juni d.å. Det ble da besluttet å nedsette ei arbeidsgruppe som skal arbeide fram ei konkret plan for et beiteprosjekt. Og det ble understreket at bøndene må få anledning til å komme med innspill til prosessen. Møre og Romsdal Bondelag fikk, på vegne av næringa, i oppdrag å søke om midler til forprosjektet. Det endte med at vi søkte Fylkeskommunen om et treårig prosjekt, der det først året er ”forprosjekt” og de 2 neste er gjennomføring av planen som forprosjektet utarbeider.

Møre og Romsdal Fylkeskommune har innvilget vår søknad. Det er bakgrunnen for at Bondelaget inviterte alle parter som er oppført i prosjektskissa til oppstartsmøte. Hensikten var å diskutere fram noen klare føringer for arbeidet og samtidig nedsette ei styringsgruppe. I vår søknad om finansiering står det at styringsgruppa skal nedsette ei arbeidsgruppe.

Tre innledere tok for seg vært sitt hovedtema. Hva er hovedutfordringene/flaskehalsene med tanke på økt beiting? Og hvor bør et beiteprosjekt sette inn innsatsen?

- Beiting med melkekyr v/Birgit Oline Kjerstad
- Beiting med andre storfe v/Asbjørn Dahlen
- Beiting med småfe v/Arne Magnus Aasen

Vedtak: Bondelagets representant til styringsgruppa: Arne Rekkedal

8/2013 Andre saker

8.1. Saker frå Bygdekvinnelaget:

8.2. Saker frå Bygdeungdomslaget:

8.3. Styret i Innovasjon Norge avd. Møre og Romsdal 2014-2015

Valgkomiteen i Innovasjon Norge, avd. Møre og Romsdal, har levert sin innstilling på **kandidater til regionstyra** i Innovasjon Norge 2014-15. Bondelagets representant, Anne Katrine Jensen, er foreslått gjenvalgt som styremedlem.

8.4. Oppnevning av repr til distriktsråd 2014-2017 for Møre og Fjordane Heimevernsdistrikt 11

Matproduksjon er en viktig del av det norske totalforsvaret, og nestleder Brita Skallerud representerer Norges Bondelag i Landsrådet for Heimevernet. Fylkesbondelagene er representert i distriktsrådene for Heimevernet, og oppnevning skjer nå for perioden 2014-2017. I Norges Bondelag delegeres oppnevningen til de enkelte fylkeslag, men de fylkeslag som deler region samordner sine innstillinger. Heimevernet dekker reiseutgifter og distriktsrådenes medlemmer tilkommer møtegodtgjørelse i henhold til bestemmelsene.

Fylkeskontoret har snakket med Per Devold, Rauma, på telefon, og han ønsker å fortsette som Bondelagets representant i distriktsråd for Heimevernet. Fylkesstyret i Møre og Romsdal Bondelag oppnevnte i april vara: Anne Katrine Jensen, Gjemnes.

Fylkeskontoret har sendt innstilling til Norges Bondelag på Per Devold som repr og Anne Katrine Jensen som vara. Distriktsrådet omfatter fylkene Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. Organisasjonssjefen i Sogn og Fjordane Bondelag er varslet om innstillinga frå Møre og Romsdal.

8.5 Representant for Bondelaget til faglig rådgivende utvalg for Reinheimen

Nasjonalparkstyret for Reinheimen har opprettet faglig rådgivende utvalg bestående av representanter fra organisasjoner og brukere av området. M&R Bondelag ble invitert til å utnevne en representant. Utvalget skal drøfte saker som er knyttet til forvaltning, bruk og utvikling av verneområdene. Det blir holdt ett møte i utvalget pr år. Nasjonalparkstyret for Reinheimen dekker reisekostnader, mens M&R Bondelag dekker daggodtgjørsle.

Fylkeskontoret sendte oppmoding til og fikk forslag fra Valldal Bondelag på en representant for Bondelaget til utvalget: Fridjon Døving. Han er Bondelagsmedlem, mjølkeprodusent i Valldal, og har sætteretter i Reinheimen-området. Som vararepresentant er oppnemnt leder i Valldal Bondelag, Geir Arne Myren.

8.6. Brev frå Vestnes Bondelag om beredskapslager for korn

Mottatt brev av 25. sept: På vårt siste styremøte hadde vi oppe diskusjon om beredskapslager for korn. Vi syntes dette er en meget viktig sak. Styret har i den forbindelse et par spm. Hva gjør Møre og Romsdal Bondelag i forhold til denne saken? Og hvor står saken i dag? Med hilsen Vestnes Bondelag – styret Fylkeskontoret har sendt følgende svar til Vestnes Bondelag: *For ca 10 år siden ble den nasjonale produksjonen vurdert som tilstrekkelig stor, og importen som så sikker, at ordningen med nasjonal beredskapslager for korn ble vedtatt avskaffet. Norges Bondelag arbeider aktivt for å få ordningen gjeninnført. I jordbruksoppgjøret 2011 bestemte partene å innføre beredskapslager for såkorn fra 2012. Og for matkorn støttet flertall i Stortinget, med unntak av Høyre og FrP, i behandlingen av stortingsmeldingen "Velkommen til bords" opp om regjeringens forslag om å utrede for å gjeninnføre. Agri Analyse konkluderer i rapport nr 2 – 2013 med å anbefale at beredskapslager for korn gjeninnføres. Slik står saken i øyeblikket. Hvor eventuelle beredskapslagre skal plasseres blir diskusjonen i neste omgang, og da kommer Vestnes inn i bildet.*

8.7. Gården som ressurs – Studieplan ved Høgskolen i Molde

M&R Bondelag fikk med knapt to dagers varsel sammen med andre landbruksorganisasjoner og etater invitasjon til strategimøte 15. november om "Gården som ressurs" for bl.a. å drøfte marknadsføringstiltak i organisasjonen. Ingen ved fylkeskontoret kunne møte.

Høgskolen i Molde har utviklet et studiekonsept hvor gården som ressurs er utgangspunktet. Studiekonseptet er moduloppbygd og består så langt av fire moduler, en grunnmodul og fire fagspesifikke moduler. Å bruke gården som ressurs til grupper med ulike hjelpebehov, opplæringsarena eller som en alternativ dag, har eksistert i over 10 år og utviklet seg i ulike retninger. Sammen med denne utviklingen har også behovet for studietilbud, knyttet til ulike tema, blitt større.

Studiet er organisert fra Høgskolen i Molde og har to samlinger à to dager. Første samling: Mandag 27. januar og tirsdag 28. januar. Andre samling: Mandag 24. februar og tirsdag 25. februar

I tillegg er det forberedelser og arbeidskrav før første samling.

Målgruppen er Gårdbrukere og Personer fra offentlig eller privat sektor som ønsker å benytte seg av gården som ressurs (utdanningssektoren, helse- og sosialsektor, NAV m.fl.).

8.8 Mailgruppe om klima- og energi

Klima- og energi er et viktig og omfattende arbeidsfelt i Norges Bondelag. Det ligger også store utfordringer innenfor dette feltet framover. Norges Bondelag ønsker å løfte dette noe opp i organisasjonen, og har derfor gjenopprettet Landbrukets klima- og energiutvalg (LEKU) med styremedlem Bjørn Gimming som leder og Anne Thorine Lundstein ansvarlig for sekretariatet. Som et ledd i oppfølging og forankring av arbeidet framover er det etablert en mailgruppe bestående av personer på fylkene som har et spesielt ansvar/interesse for dette feltet for å få løpende oppdateringer på saker/hendelser innenfor feltet og bli mer involvert i arbeidet. Organisasjonssjef Arnar Lyche er med i denne e-postgruppen.

8.9. Presseklipp siden forrige styremøte – trykt i egen bunke

8.10 Ymse Styremedlemmer etterlyste Powerpoint-kurs og medietreningskurs

SAK 43/2013: Ledermøtet 8. og 9. nov 2013 – Oppsummering

Vedlegg: Omtale og bilder fra Ledermøtet er lagt ut på heimesida.

Totalt deltok det 68 personer på Ledermøtet. Av disse 48 tillitsvalgte fra 31 lokale bondelag, 11 tillitsvalgte/tilsette fra fylkesstyret/-kontoret, årsmøteordstyrer, 2 medlemmer i valgnemnda som ikke er tillitsvalgte i lokallagene og 6 innledere/gjester. 11 lokale Bondelag stilte med to eller flere deltakere. Som en viktig del av Bondelagets satsing på tillitsvalgte på alle plan i organisasjonen, oppmodet fylkeslaget i invitasjonen alle lokale Bondelag i M&R om å møte med så mange styremedlemmer som mulig.

Oppsummering program:

Bergtatt Opplevelser: Deltakerne startet samlinga fredag i gruvene på Nås i Eide. ”Bergtatt Opplevelser” er en opplevelsesbedrift som holder til i gruvene til Naas Kalksteinbrudd som har drevet med bergverksindustri i over 70 år. Daglig leder Ingvar Hals orienterte om bedrifta og ga omvisning med flåtetur innover i gruvegangene.

Fylkets største mjølkebruk: Senere på dagen gikk turen til Bollia og gardsbesøk hos Martin Toreli. Han har investert 12 millioner kroner i nytt fjøs, og driver 1600 dekar dyrka mark hvorav 200 dekar er leiejord. Samdriftskvota er på 770.000 liter med to DeLaval roboter, og fire ansatte. Som medlem i Høyre og tidligere kommunestyremedlem i Eide, har Martin Toreli stått fram som Høyre-bonde i ulike sammenhenger.

Kjøpte gard med kårfolk: Deretter var det gardsbesøk hos Veronica Rødal Naas og Kent Iversen på Gaustad ved Vevang. De kjøpte garden på det frie marked i 2003, og med kårfolk inkludert. Begge kommer fra Eide kommune, men hadde ingen tilknytning til landbruket. Det er Veronica som er heltidsbonden, mens Kent jobber offshore, og har mye fritid når han er på land. De har fire barn i alderen 14,11,4 og 2 år.

Håholmen: På Håholmen var det orientering og film i Saga Siglar-hallen om historien og om Ragnar Thorseth's eventyrlige og spennende seilaser fortalt av værbestyre Stian Røsand.

Toppleder i grønn kjeledress: Rådgiver ved Bioforsk Økologisk på Tingvoll, Rose Bergslid, presenterte lørdag rapporten Møre og Romsdal Bondelag har fått utført om “Toppleder i grønn kjeledress” – 12 kvinner om landbruket i Møre og Romsdal.

Fôrvekster - hva når avlingene svikter: Rådgiver ved næringspolitisk avdeling i Norges Bondelag, Elin Marie Haga Stabbetorp, tok opp ”Fôrvekster - hva når avlingene svikter?” og andre aktuelle saker i Norges Bondelag.

Bondelaget og utfordringene: Nyvalgt 1. nestleder i Norges Bondelag på årsmøtet i Loen i juni, Kristin Ianssen, Østfold, representerte styret i Norges Bondelag på ledermøtet. Hun tok for seg ”Hvordan møter Norges Bondelag utfordringene? Hvilke kamper må vi ta? Og hvor kan vi fire på kravene?”

Hvordan drar landbruket best i lag: Har Tine og Bondelaget like interesser i landbrukspolitikken? Nina Kolltveit Sæter fra Surnadal, som er nestleder i Tine-styret sentralt og Tines styrerepresentant i Norges Bondelag, fikk i utfordring å svare på dette spørsmålet. Hvordan drar vi best i lag, var tilleggsspørsmål?

Åpen Post: Ledermøtet avsluttet lørdag med Åpen Post etter innledning ved fylkesleder Inge Martin Karlsvik. Det var mange engasjerte innlegg fra salen på ulike tema

Heimeside 11.11.2013: Faglig og sosialt påfyll under ledermøtet

70 tillitsvalgte fra lokallagene og fylkeslaget, gjester og innledere deltok på det årlige ledermøtet i Møre og Romsdal Bondelag fredag 8. og lørdag 9. november, som i år var lagt til Eide og Håholmen i Averøy. Både faglig og sosialt ble det et vellykket ledermøte med mye faglig påfyll, og motivasjon og inspirasjon til arbeidet i Bondelaget.

Kommentarer fra kontoret:

- Attraktivt program – og vellykket arrangement sosialt og faglig. Håholmen som møtested populært.
- Inspirasjonssamling som bygger organisasjonen og gjør det lettere å ta tillitsverv lokalt når vi inviterer hele lokallagsstyret.
- Nyttig at ledermøtet flytter på seg rundt om i fylket.
- Vurdere om en skulle ha drøftet resolusjon under Åpen Post
- Burde vært litt mer tid til flere spørsmål etter hvert innlegg.
- På dag 1 fikk deltakerne god anledning til å bli kjent med hverandre og treffe andre kollegaer,

Kommentarer i fylkesstyret:

Lite tid til Åpen Post. Viktig komme rundt og se hvordan andre driver. Besøke samvirkebedrifter senere år.

Vedtak: Styret tar med seg det som kom fram i styret i sitt videre arbeid. Styret er godt fornøyd med arrangementet og sitter igjen med et positivt helhetsinntrykk. Både faglig og sosialt ble det et vellykket ledermøte med mye faglig påfyll. Et attraktivt program ga motivasjon og inspirasjon til arbeidet i Bondelaget. På neste års ledermøte vil vi også satse på faglig utferd lagt utenom de tre byene. Kontoret legger fram forslag til møtesteder for ledermøtet 2014 på styremøtet i april.

SAK 44/2013: Årsmøterunden i lokallaga –oppsummering

Vedlegg: Liste over datoer for årsmøta og representasjon fra fylkeslaget.

Saksutredning:

Vedlagte lister viser at pr 4. desember har fylkeslaget fått melding om avvikla årsmøter i 39 av 45 lokallag (Mangler melding frå Vestre Sunnmøre, Sande, Follestadalen, Geiranger, Stordal og Frei).

Fylkeslaget sin nye praksis med å sende ut på forhånd forslag til dato for avvikling av årsmøtet, og endra vedtekter til Noregs Bondelag med framskyndet frist til innen 1. november hvert år for å holde årsmøtet i lokalt Bondelag, har virket positivt for gjennomføring av årsmøterunden i M&R Bondelag.

- I 2010 ble det holdt 16 årsmøter i oktober, resten i november og desember.
- I 2011 ble 40 av årsmøtene holdt i oktober.
- I 2012 ble 35 av årsmøtene holdt i oktober.
- I 2013 ble 37 av årsmøtene holdt i oktober.

Sammenslåing av lokallag: Sunndal Bondelag og Øksendal Bondelag har slått seg sammen til eitt lag, **Sunndal Bondelag**, på årsmøtet 15. oktober. Austefjord Bondelag i Volda og Skjåstaddalen Bondelag i Ørsta har slått seg sammen til eitt lag, **Austefjord og Bjørke Bondelag**, på årsmøtet 23. oktober.

Tingvoll Bondelag og Straumsnes Bondelag hadde felles sted for årsmøtet, og hadde lagt opp til sammenslåing. Flertallet i årsmøtet i Straumsnes Bondelag sa nei til sammenslåing, og lagene fortsetter som før i to lag.

Det er valgt ny leder i 3 lokallag; Eidsdal/Norrdal, Molde og Averøy.

Deltakelse på årsmøtene: Lokale årsmøter er en viktig arena for meningsutveksling mellom medlemmer og signal fra lokallagene inn til fylkesstyret. Styremedlemmer og tilsette ved kontoret ønsker å delta på årsmøtet. For første gang fordelte styret i Møre og Romsdal Bondelag alle fylkesstyremedlemmene for deltakelse i alle lokallagsårsmøtene. Styret prøvde å fordele og prioritere lokallag hvor de ikke har vært på besøk tidligere. Denne lista ble sendt ut i september, og alle lokallag eller styremedlem tok kontakt og avtalte hvilken dato som passet best.

Fylkeslaget har deltatt på 39 møter og møtt 42 lokallag (det vanlige er 20-25 årsmøter): Inge Martin Karlsvik (4), Anne Katrine Jensen (6), Arne Rekkedal (4), Gunnhild Overvoll (4), Odd Helge Gangstad (6), Trond Malmedal (5), Arnar Lyche (6), Arild Erlien (1), Anne Turid Myrbostad (1).

Styremedlemmer og tilsette rapporterte fra årsmøtene, og følgende kom fram i styret:

God stemning på møtene. Imponerende godt oppmøte i noen årsmøter. Mange velfungerende lokallag. Ulik ”diskusjonslyst, mange aktive deltakere, men også mange stille forsamlinger. Få kvinner møter på årsmøtene. Skulle hatt plansjer om geit i noen lokallag. Mye politikk og regjeringsdannelse tatt opp på møtene. Når fylkesstyremedlemmene er fordelt på forhånd ”trigger” det lokallagene til å avvikle årsmøte. Også fylkestyrets medlemmer blir ”skjerpet” i møtet med lokallagsårsmøtene. Flere lokallag melder om manglende kontakt med kommunen i høringssaker, lokallagene blir ikke kontaktet/varslet. Flere lag kan forbedre seg m.h.t. møteledelse/avvikling av årsmøtet – videre å sende ut til lagene hvordan et årsmøte kan gjennomføres – rutiner, innkalling, arbeid for valgkomiteer m.m.

Vedtak:

Lokale årsmøter er en viktig arena for meningsutveksling mellom medlemmer og signal fra lokallagene inn til fylkesstyret. Gjennomføring av årets årsmøterunde har vært vellykket med fordeling av styremedlemmer på møtene. Det er nyttig og lærerikt for styremedlemmer å besøke nye lokallag hvert år. Det bør være praksis at det skal være besøk på alle årsmøter, og at styret og kontoret har ”handa på rattet” i fordeling av styremedlemmer på årsmøter. Både lokallagene og fylkeslaget må fortsatt jobbe med å gjøre årsmøtearenaen så spennende at vi får medlemmer til å komme på møtet. Fylkesstyret vil gjennomføre neste års årsmøter etter samme mal som i år. Styret merker seg synspunktene som kom fram, og tar disse med seg til planlegginga av årsmøterunden neste år.

SAK 45/2013: Tildeling av «Aktivt Lokallagsmidlar» 2013 til lokallaga

Vedlegg: Tilråding på bakgrunn av innkomne søknader fra **26 lag**.

(27 lag i 2013, 25 lag i 2011, 23 lag i 2010, 27 lag i 2009, ikke utdelt i 2008, 26 lag i 2007, 30 lag i 2006, 29 lag i 2005, 35 lag i 2004 og 30 lag i 2003).

Saksutredning:

Fylkeslaget får hvert år tildelt midler til aktiviteter i lokallagene. Lokallagenes frist var satt til 20. november. Midler som ikke blir fordelt til lokallagene går inn i fylkeslagets regnskap.

Møre og Romsdal er tildelt kroner 154.725 i aktivitetsmidler for 2013. Grunnlaget for fordeling av aktivitetsavhengige midler er fordelt etter følgende mal:

- Kroner 5.000 til hvert fylke
- 70 % av resterende beløp etter antall medlemmer
- 30 % av resterende beløp etter antall lokallag

Noen fylker fordeler hele beløpet til lokallagene, andre holder igjen deler i fylkeslaget til dekning av kostnader i forbindelse med regionale debattmøter og utadrettede arrangement. Det er i år satt av midler til annonsering og servering på stort åpent regionalt møte med landbruksministeren i Surnadal 4. februar, som Surnadal Bondelag var teknisk arrangør av, og med fylkeslaget som medarrangør. Likeså midler til delfinansiering av "Rauma-prosjektet" - utvikling av landbruket i en kommune, som vil ha stor overføringsverdi til andre lokale Bondelag når det er gjennomført.

Åpen Gard er høyt prioritert av fylkeslagene, både til dekning til fylkeslagenes utgifter og utgifter i lokallagene. 3 arrangører av Åpen Gard får tilskudd på kr. 5.000 pr. arrangement, og Gjemnes Bondelag får kr 5.000 for ansvar for stor dyreutstilling på Dyregod-dagane. Fylkeslagets netto kostnader til annonser Åpen Gard er kr 7.685,50 (har mottatt tilskudd fra Gjensidige på kr 15.000).

Det blir i år ikke nytt av aktivitetsmidlene til innkjøp av profileringsartikler som blir delt ut til lokallagene og medlemmer ved anledning, bl.a. kjeledresser, T-skjorter og ryggsekker. Dette er belastet andre kontoer.

Det er også i år forutsetning for tildeling at laget har søkt, med unntak av Åpen Gard. Det er forslag om kr 500 for uttale jordbruksforhandlingene og kr 400 pr. tiltak/aktivitet, i tillegg til at det er prioritert etter skjønn.

Fylkeskontoret registrerer at det stort sett er de samme lagene som søker hvert år. Dette tross i at midlene flere ganger er kunngjort for leder og styremedlemmene i lokallagene i god tid.

Vedtak:

Styret slutter seg til forslaget til fordeling med de endringer som kom fram. Styret vil fordele kr **154.656** i Aktivt Lokallagsmidler for 2013 i samsvar med tilråding.

Fordelinga er basert på kr. 500 til alle lag som har uttalt seg om jordbruksavtalen når de også har sendt inn søknad og kr. 400 til anna prioritert aktivitet etter skjønn. I tillegg kr. 5.000 til lag som har arrangert Åpen Gard på gardsbruk, kr. 5.000 til Gjemnes Bondelag for ansvar for stor dyreutstilling på Dyregod-dagane, og til annonsering til Åpen Gard.

Det er satt av midler til annonsering og servering på stort åpent regionalt møte med landbruksministeren i Surnadal 4. februar, og midler til delfinansiering av "Rauma-prosjektet", som vil ha stor overføringsverdi til andre lokale Bondelag når det er gjennomført.

Styret er imponert og svært glad for de mange gode aktivitetene som er i lokallaga på utadretta tiltak, tilbud til medlemmene og medlemsverving. Laga får kopi av fordelingsdokumentet som også sier noe om aktiviteter i ulike lag.

SAK 46/2013: Malawiprojektet**Saksutredning:**

Norges Bondelag har inngått en fireårig avtale med Utviklingsfondet om å støtte arbeidet til Utviklingsfondet i Malawi. Utviklingsfondet jobber sammen med sine lokale partnere innenfor følgende områder:

- Opplæring av modellbønder som sprer sin kunnskap videre til andre bønder
- Spare- og lånegrupper
- Lokale frøbanker for å sikre lokalt frø
- Kooperativer for bedre markedsadgang
- Øke antall husdyr (geit, gris, høner)

Prosjektet har så langt gode resultater å vise til, og gir positiv utvikling blant de fattigste bøndene i Malawi.

Prosjektet har vært presentert for fylkeslagene på representantskapet i vår, på årsmøtet og lederkonferansen i Norges Bondelag. Fylkeslagene er blitt oppfordret til å orientere om prosjektet på lokallags- årsmøtene i høst, og på ledermøtene.

Norges Bondelag sentralt gir kr. 100.000 til prosjektet, og har forpliktet seg til i tillegg å skaffe kr. 200.000 gjennom innsamling i lokal- og fylkeslag – pr år. Så langt er det samlet inn ca. kr. 35.000 – hvorav kr. 10.000 ble samlet inn under årsmøtet. Inntekter fra faste givere vil komme i tillegg.

For å klare å oppfylle forpliktelsene for 2013, har Norges Bondelag utfordret fylkeslagene på å medvirke i denne dugnaden med å gi en julegave til Malawiprojektet

Et gavekort på 15 griser vil det koste 5200 kroner. Slår en på stortromma og drar til med 30 griser, koster det kr. 10.400.

De fleste fylkeslag i Bondelaget har saka til drøfting på styremøter i desember.

Hedmark Bondelag har gitt et gavekort på 30 griser (kr 10.400).

Det samme innstilles det på i Sogn og Fjordane og Nord-Trøndelag.

Administrasjonen Oppland Bondelag foreslår at de støtter prosjektet ved å kjøpe et Gavekort på 15 griser, kostnad kr 5.200.

Beløpet er det opp til styret å fastsette. Det ligger i forslag til vedtak, et forslag fra administrasjonen.

Vedtak:

Styret i Møre og Romsdal Bondelag støtter utviklingsprosjektet i Malawi ved å kjøpe et Gavekort på 30 griser, kostnad kr 10.400.

SAK 47/2013: Lån fra fylkesbondelagene til Grønn Forskning**Saksutredning**

Grønn forskning er et prosjekt eid av samarbeidsrådet i Midt-Norge. Dette har bidratt til økte forskningsmidler til landbruksforskning i Midt-Norge, samt en bedre målretting av forskningen. Prosjektet er søkt videreført i 3 år.

Totalt budsjett er 2,05 mill kr pr år (og alt dette er innvilget for det første året). Kr 350 000 av disse er en kontrakt mellom VRI Trøndelag og Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS. Samarbeidsrådet har søkt om 1,7 mill kroner per år til prosjektet grønn forskning.

Prosjektet er finansiert slik:

- Fylkesmannen i Møre og Romsdal: Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget som omsøkt (200 000 kr).
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag: Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget som omsøkt (200 000 kr).
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag: Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget som omsøkt (200 000 kr).
- Møre og Romsdal fylkeskommune: Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget (200 000 kr).
- Nord-Trøndelag fylkeskommune: Søknad om midler til 1.-3. prosjektår innvilget som omsøkt (600 000 kr).
- Sør-Trøndelag fylkeskommune: Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget (200 000 kr).
- Statens Landbruks Forvaltning (JA/FFL-fondene): Søknad om midler til 1. prosjektår innvilget som omsøkt (200 000 kr).

Utfordringen ligger i at pengene ikke utbetales før betydelige deler av kostnadene er påløpt og etter endt prosjektår. Dette gir en svært utfordrende situasjon for Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS! Denne kan løses ved at Bondelagene i de tre fylkene yter Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS et likviditetslån frem til tilskuddet utbetales. Behovet for likviditetslån vil også gjelde for år 2 og 3 i prosjektperioden, men da selvfølgelig avhengig at søknader om midler til prosjektet innvilges.

Kostnaden knyttet til dette for vår del vil være redusert avkastning på våre midler. Risiko for eventuelt overforbruk bæres av prosjektet og kan ikke dekkes av likviditetslånet.

Fra Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS er det signalisert et behov for et likviditetslån på 850 000,- kr, fordelt på 3 fylker medfører dette kr 284 000 per fylke.

Vedtak:

Møre og Romsdal Bondelag innvilger et likviditetslån til Oi! Trøndersk Mat og Drikke AS. Lånet knyttes til prosjektet Grønn forskning og er på kr 284 000. Det betales tilbake når innvilgete midler til Grønn forskning er utbetalt.

SAK 48/2013: Gjermundnes videregående skole – framtidig fagsenter

Kva tenkjer dei forskjellige aktørane? Kva kan bli resultatet? Korleis skal Bondelaget agere?

Bakgrunn:

Fylkesutvalet tilrådde 26. november 2013 Utviklingsplan for Gjermundnes vgs. I tilrådinga blir det gitt tilslutning til plan for opprustning/nybygg ved skulen. Vidare heiter det at Gjermundnes vgs skal utviklast som fagsenter for landbruksnæringa, i nært samarbeid med næringa både fagleg og økonomisk. Byggestega må tilpassast løyvingar i budsjett og økonomiplan. Fylkesutvalet si tilråding vart behandla i fylkestinget 10. desember 2013, og vart samrøystes vedteke.

Fundamentet for Utviklingsplanen er at Gjermundnes vgs skal utviklast som eit fagsenter for landbruksnæringa i fylket. Utviklingsplanen prioriterer byggetiltaka slik:

- 1) Nytt internat og bioenergianlegg (2015).
- 2) Forts. nytt internat (2016).
- 3) Nytt veksthus, bioenergianlegg og flerbrukshus (2018).
- 4) Ny inngang adm.bygg, utvide gymsal til gym/auditorium, traktorverksted (2019).
- 5) Stall (2020).
- 6) Melkekufjøs, traktorgarasje (2021).

Utviklingsplanen skisserer at Gjermundnes vgs skal utviklast til eit attraktivt fagsenter med fokus på grovfor, mjølkeproduksjon og driftsøkonomi. Det er anbefalt 4 handlingsområder:

- 1) Omstilling: Drifta må omstillast slik at ein blir i stand til å bli eit fagsenter.
- 2) Landbruksfagleg fokus på grovforintensive produksjonar: Mjølkeku, eigen oppdrett av oksar, sau, drive jorda, fleksibel driftsform.
- 3) Skole og kurs må vere ett: Involvere elever i gardsdrifta og hos andre bønder, satse på bioenergi og skog, driftsøkonomi, eiendomsoverdragelse.
- 4) Entreprenørskap og nyskaping: Økonomi, samdriftsformer, tilleggsnæringer.

Dette var ein del av bakgrunnen då det 27. november vart halde idédugnad i samband med etablering av framtidig fagsenter ved Gjermundnes vidaregåande skule. Anne Katrine Jensen og Atle Frantzen møtte frå Bondelaget.

Representantar frå alle instansar innan landbruket var invitert til idémøtet, m.a Tine, Landbruk Nordvest, Bondelaget, landbruksavdelinga i Møre og Romsdal, Nortura, Bioforsk, Innovasjon Norge, Norsvin, Mattilsynet, Felleskjøp, Skogselskap, Forsøksringar, Rekneskapslag, i tillegg til mange andre som skal vere med å skape framtidens ressursenter for landbruk i Møre og Romsdal.

Målet for dagen: Få fram idéar til korleis landbruket i Møre og Romsdal kan vere med på å støtte eit fagsenter ved Gjermundnes vidaregåande skule

På idemøtet var det korte innleiingar ved rektor Aadne Haarr, landbruksdirektør Anne Berit Løset, nestleiar i Møre og Romsdal Bondelag, Anne Katrine Jensen, distriktssjef i Tine rådgiving og medlem, Heine Bakke, dagleg leiar i Landbruk Nordvest, Ivar Bakken, nestleiar i utdanningsutvalet i fylkeskommunen, Ingrid Opedal. Videokonferanse med Sør-Trøndelag som har gjort dette på Skjetlein vidaregåande skole på Heimdal.

Det vart skissert ei samansetjing av arbeidsgruppa som skal jobbe vidare med ei skisse til fagsenter: Bondelaget (1), Bonde- og småbrukarlaget (1), Samvirket (ein representant frå sals- eller innkjøpssamvirket), Norsk Landbruksrådgiving (1), Fylkeskommunen: Skulen (1) og Adm. på fylkeshuset (1), Fylkesmannen (1) og Allskog (1).

Kommentarer frå Atle Frantzen etter møtet:

1. Arbeidsgruppe. Her vart det ein del fram og tilbake. Fylkeskommunen og fylkesmannen føler behov for å vera bra representert. Dersom alle aktørar som produserer og formidlar info også skal vera representert blir dette ei relativt stor og upraktisk arbeidsgruppe. Det vart skissert at bondelaget og småbrukarlaget skulle dela på ein representant, men eg ser at det er no tatt bort slik at partane har ein repr kvar. Dersom BL skal ha eigen repr er vel det naturleg å ha med Anne Katrine.
2. Drøfting av innhald og organisering av fagsenteret: Det har i ulike samanhengar vore trekt samanlikning med Skjetlein. Ut frå det som kom fram på møtet er det stor forskjell på Skjetlein og slik vi i utgangspunktet har tenkt oss fagsenter på Gjermundnes:
 - Adm. på Skjetlein er direkte tilsett i fylkeskommunen og er meir opptatt av utviklingsoppgåver enn av landbruk.
 - Bortsett frå ein del felles lokalitetar synest det å vera mindre / lite tilknytning mellom adm av fagsenteret og det som foregår på skulen.
 - Fagsenteret på Skjetlein prioriterer utviklingsretta prosjekt og ikkje nødvendigvis forhold/oppgåver som landbruket/bonden er opptatt av i sin kvardag.
3. Generelt inntrykk etter møtet: Utgangspunktet her er at fylkesmannen og fylkeskommunen ønskjer at organisasjonane skal gå tungt inn i fagsenteret, både med styring/drift, som aktive brukarar av lokalitetane og ved tilførsel av fagleg kunnskap i fagsenteret (kontorplassing og prosjektgjennomføring). Gulrota er at fylkeskommunen ifølge Utviklingsplan for Gjermundnes vgs (tilråding i fylkesutvalet 26.11.13) ønskjer ei omfattande ny- og ombygging av lokalitetane. Inntrykket etter møtet er at organisasjonane både gir gass og bremsar på same tid. Alle er positive, men mange av organisasjonane har vanskar med å synleggjera eigne bidrag som har vesentleg omfang.
4. Satsingsområder: Det er positivt at Utviklingsplanen skisserer at det skal fokuserast på grovfor, mjølkeproduksjon og driftsøkonomi. Men dette blir i mindre grad følgd opp når ein kjem til anbefalte handlingsområder. Nevnte satsing på mjølkeproduksjon har ført til at nytt fjøs er plassert nedst på prioriteringslista (2021).

På styremøtet ble det gitt en orientering om saka ved Anne Katrine Jensen og Atle Frantzen.

Kommentarer i styret:

Bruke organisasjonene inn i undervisninga. Lite sannsynlig at organisasjonene fysisk skal flytte dit.

Bør vurdere om fylkesstyret skal sende synspunkter på rekkefølgen av byggeaktiviteten.

I grasfylket Møre og Romsdal er suksesskriterier for fagsenter nytt mjølkefjøs for framtidens drift.

Utprøving i landbruket er stort, og Gjermundnes og et fagsenter knyttet til skolen bør ta mer ansvar for dette.

Vedtak:

Anne Katrine Jensen blir oppnemnt som Møre og Romsdal Bondelag sin representant i arbeidsgruppa, og tar med seg synspunktene fra styret i det videre arbeidet i arbeidsgruppa.

SAK 49/2013: Nytt politisk landskap – veien videre**Oppsummering og saksutredning:**

Stortingsvalget 9. september ga regjeringsskifte. Høyre, Frp, Venstre og KrF fikk flertall i Stortinget. Regjeringserklæringen til Solberg-regjeringen (Høyre og Frp) ble lagt fram 7. oktober, den såkalte Sundvollen-erklæringen. Fra Norges Bondelag ble regjeringsplattformen omtalt som Høyrepolitikk skrudd et par knepp til høyre. Hvor Høyre ikke vil endre driveplikten, har FrP fått gjennomslag for utredning. Som bare et eksempel.

Høyre og FrP har ikke flertall sammen, og er avhengig av støtte fra andre partier på Stortinget for å få gjennomslag. Høyre og FrP har inngått en samarbeidsavtale med KrF og Venstre, og skal først søke støtte hos disse to partiene i Stortinget. Etter regjeringserklæringen ble lagt fram, har både Venstre og spesielt KrF sagt at det vil være vanskelig å støtte regjeringas landbrukspolitikk, fordi den bryter med det deres politikk på dette området.

16. oktober ble statsrådene i Solberg-regjeringen presentert. Ny landbruks- og matminister ble Sylvi Listhaug (FrP) fra Ørskog i Møre og Romsdal. Det var mange presseoppslag både i riksmidier og i avisene i Møre og Romsdal de påfølgende dagene (Se vedlegg til styrepapirene – presseklipp).

Hjemmeside 16.10.2013: Vil invitere Listhaug på gardsbesøk

Listhaug kjem frå Ørskog. Det ser bondelagsleiar Inge Martin Karlsvik kan vere positivt. – At ho kjem frå Distrikts-Noreg, og at ho kjem frå eit gardsbruk, er i alle fall ikkje ei ulempe. No vil Møre og Romsdal Bondelag invitere landbruks- og matminister Sylvi Listhaug på gardsbesøk i fylket (SUNNMØRSPOSTEN)

Fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Inge Martin Karlsvik, sendte samme dag 16. oktober gratulasjon til den nye landbruksministeren, og følgende ble lagt ut på hjemmesida:

Gratulerer fra Møre og Romsdal Bondelag

- Gratulerer med utnevnelsen til landbruksminister, skriver fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Inge Martin Karlsvik, til nyutnevnt statsråd Sylvi Listhaug fra Ørskog, og inviterer på gardsbesøk i fylket. - Du vil nok komme til å oppleve mange utfordringer og tøffe oppgaver i tiden som kommer, men jeg tror og du vil finne stor glede med å jobbe med en av landets mest varierte og spennende felter, skriver han.

Inge Martin Karlsvik viser til at landbruket i Norge og i Møre og Romsdal er preget av stadig endringer. - Selv om vi i Bondelaget og dere i Frp er uenige om en god del ting, håper jeg ministeren og faglagene kan jobbe konstruktivt sammen på en del områder.

Han avslutter gratulasjonen med å invitere den nye landbruks- og matministeren fra Ørskog på gardsbesøk på Sunnmøre ved første anledning hun er i hjemfylket. - Her vil vi prøve å gi deg et positivt møte med offensive og dyktige bønder, skriver fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Inge Martin Karlsvik.

29. oktober mottok vi takk fra statsråden:

”Statsråd Sylvi Listhaug takker for hyggelig hilsen og invitasjon til gårdsbesøk. Statsråden planlegger besøk til Møre og Romsdal, men dato for besøket er ikke fastsatt ennå. Med vennlig hilsen Hege Sneffjellå, Landbruks- og matdepartementet, Statsrådsenheten”

22. oktober ble komite-fordelinger i Stortinget kjent. Nyvalgt stortingsrepresentant for Venstre, Pål Farstad fra Kristiansund, har havnet i begivenhetens sentrum. Som Venstres medlem i Stortingets næringskomité, der landbruk er sentralt tema, kan han bli politikeren som vipper avgjørende landbrukssaker den ene eller andre vegen.

Fylkesleder i M&R Bondelag, Inge Martin Karlsvik, sendte 22. oktober gratulasjon til Pål Farstad:

Gratulerer med plassen på Stortinget. Som du vet, er landbruket en av de viktige næringer i vårt fylke. Vi i Møre og Romsdal Bondelag vil gjerne invitere deg til samtale og gardsbesøk på

Nordmøre ved en snarlig anledning. Vi håper da å få til en positiv drøfting om hva som er viktig for landbruket i vårt fylke. Hvordan kan vi i Bondelaget og Venstre samarbeide for å få en økt verdiskapning, enda bedre ressursutnytting, sikre rekruttering mm. De gode løsningene for landbrukspolitikken er så og si alltid funnet med skiftene regjeringers samarbeid med sentrum. Med Venstrerepresentant på Stortinget fra vårt fylke ser vi det som viktig å styrke samarbeidet.

Møre og Romsdal Bondelags fylkesleder og organisasjonssjef hadde møte med stortingsrepresentant Pål Farstad og Venstres fylkesleder Ragnhild Helseth under gårdsbesøk i Aure mandag 28. oktober (se omtale ovenfor og sak på hjemmesida).

Statsråd Sylvi Listhaug har ennå ikke vært på "landbruksbesøk" i Møre og Romsdal, utenom besøk hos foreldrene på hjemmegarden i Ørskog med riksmidia på "slep" 22. oktober.

Det har kommet mange landbrukspolitiske utspill fra den nye statsråden og nye regjeringen som har skapt debatt og oppfattes som negative saker for norsk landbruk:

- Nei til foreslått markedstiltak i svinenæringen
- Skatteøkning i forbindelse med arveavgiften
- Regjeringen vil varsle EU om at ostetollen blir kuttet.
- Ja til etablering av IKEA på matjord - Delijordet i Vestby i Akershus.
- Ja til omdisponering av 1000 dekar dyrka jord i Trondheim
- Regjeringen øker dieselavgiften
- Regjeringen vil fjerne priskontroll på gårdsbruk

Om kvelden fredag 15. november sendte generalsekretæren ut en hastesak på e-post til styret i Norges Bondelag, fylkesledere og org-sjefer om at regjeringa ber om bråk ved at de vil reversere %-toll for ost og kjøtt. Det ble oppfordret til å ta kontakt med politikere på borgerlig side med mål om å få de til å sende meldinger til regjering og partiledelse. Likeså alliansepartnere både i LO, NHO og bondevenner.

Fylkesleder videresendte e-posten til fylkesstyret med oppfordring om å ta kontakt med politikere fra Møre og Romsdal. Fylkesstyremedlemmer var i løpet av helga i kontakt med mange politikere på telefon eller e-post. Bl.a. Elisabeth Røbekk Nørve (H), Pål Farstad (V), Helge Orten (H), Bjørn Lødemel (H), Leif Helge Kongshaug (V), Knut Flølo (Frp), Oskar Grimstad (Frp), Fredrik Holen Bjørdal (Ap), Jenny Klinge (Sp).

Organisasjonssjef Arnar Lyche sendte 16. november e-post til stortingsrepresentantene Helge Orten (H) og Pål Farstad (V):

Nasjonen meldte i går at regjeringa vil gjøre om tollene på ost og kjøtt som den forrige regjeringa innførte fra 1. januar. Jeg siterer EU- og EØS-minister Vidar Helgesen slik han ordla seg i Stortinget: Importvern er viktig for lønnsomheten i norsk landbruk, men hensynet til norske forbrukere og norsk matvareindustri tilsier at tollmurene bør reduseres. Regjeringa mener at norsk landbruksproduksjon tåler konkurranse på kvalitet fra andre land. Nye internasjonale handelsavtaler i framtiden kan dessutan gjøre det nødvendig med større omleggingar av jordbrukspolitikken, sa Helgesen til Stortinget.

Dette er en krigserklæring mot landbruket. Myndighetene lytter overhode ikke til næringa, men demonstrerer at den er villig til å ofre store deler av dagens norske landbruk. Fastsatt mål om økt norsk landbruksproduksjon mister alt innhold. Fine ord fra landbruksministeren om å skape optimisme, forutsigbarhet og satsingsvilje blir meningsløse. Det er bøndene som har satsset millioner i bruksutbygging som vil slite mest med nattesøvnen når kanskje det aller viktigste fundamentet for norsk landbruksproduksjon blir fjernet. Importvern blir omtalt som noe som kan reduseres eller økes. Det er det enten eller, påstår jeg. Er tollmuren ikke tilstrekkelig vil den ikke greie å demme opp for importen. Våre naboland med Danmark i spissen, står klar til å forsyne det norske markedet med enda flere meieriprodukter og kjøtt.

Ca 20 prosent av bøndene i Møre og Romsdal er over 60 år og snittalderen ligger godt over 50. Med andre ord – skal vi videreføre produksjonen trenger vi rekruttering. Men hvem vil satse under slike vilkår? Med en slik risiko? Landbruket er langsiktig. Når en velger bruksutbygging må en tenke langt inn i framtida. Slik som verden ser ut nå, vil jeg ikke råde ungdommer til å investere millioner i landbruk. All erfaring fra våre naboland tilsier at det er uklokt. Eksempelvis er samlet gjeld i dansk landbruk på 364 milliarder kroner, og det blir sagt at dansk landbruk står i fare for å velte hele den danske økonomien. Også i Norge øker landbruksgjelda dramatisk. Samlet gjeld er nå på ca 50 milliarder. Det er ca 1,5 ganger omsetningen.

Det må være berettiget å spørre. Hva mener regjeringa med sine målformuleringer for norsk landbruk? Er det bare festtale, eller er det alvorlig ment? Hvis det er serøst ment blir det meningsløst å reversere tollendringene som ble gjort ved nyttår. Det blir å sparke beina under det norske landbruket.

Dette ble drøftet/kom fram i styret:

Helt siden valgresultatet ble klart har vi blitt oppfordret fra Bondelaget sentralt om å ha god dialog med regjeringspartiene.

Møre og Romsdal Bondelag har invitert Høyre og Frp på gårdsbesøk. Dette er ennå ikke blitt gjennomført, men vi har fortsatt en stående avtale om gårdsbesøk. Landbruksministeren er invitert til vår landbrukskonferanse, men har takket nei. Hun kommer til Møre og Romsdal når det passer, er det sagt. Arbeiderpartiet er klare til å fronte landbruk og ønsker å spille på lag med oss. Vi har også god dialog med Venstre, KrF, Sp og SV.

Styret drøftet om vi skal definere oss klart og tydelig på den ene siden, eller om vi skal prioritere god dialog med alle.

Konfrontasjonslinje eller samarbeidslinje med den nye regjeringen ble tatt opp.

Noen føler organisasjonen har vært lite synlig i media som Bondelag opp mot ny regjering.

Vedtak:

Styret i Norges Bondelag avgjør den politiske hovedstrategien, men Møre og Romsdal Bondelag vil komme med innspill internt i Bondelaget. Fylkesstyret har drøftet ei fortrolig prioriteringsplan for møter med politikere og for det politiske arbeidet framover, og tar saka til etterretning.

SAK 50/2013: Innspill til uttale jordbruksforhandlingene 2014**Vedlegg:**

- M&R Bondelag si uttale til jordbruksforhandlingene 2013.
- Uttale fra møte 3. desember 2014 i regional- og næringsutvalget i M&R – innspill til jordbruksforhandlingene 2014.
- Spørsmålene i studieheftet til Norges Bondelag i kapittel 4 (side 17 i heftet) og kapittel 6 (side 20 i heftet).

Behandlingsmåte

- Med nye politisk ledelse i Landbruks- og Matdepartementet, og varsel om ny og endret landbrukspolitikk, kan vi ikke ta "blåkopi" av uttalen fra året før med justeringer og tilpasninger, slik det er gjort tidligere.
- Norges Bondelag sendte 6. desember ut til alle lokale Bondelag 7 eks av "Landbrukspolitikk – opplæringshefte" og 7 eks av "Jordbruksoppjøret 2014 – Nytt politisk landskap (høringshefte)". Dette heftet er til oppslag og til bruk i studieringer som grunnlag for studie- og høringsarbeid før jordbruksforhandlingene 2014.
- Sammen med studieheftet sendte Norges Bondelag også ut spørsmål - kapittel 4 (side 17 i heftet) og kapittel 6 (side 20 i heftet).
- Styret drøfter på møtet 17. desember vurderingene om "bakteppet" i saksutredninga nedenfor. Disse vurderingene blir sammen med spørsmålene i studieheftet sendt til lokallagene i samband med lagene sitt arbeid for jordbruksforhandlingene 2014.
- Lokallagene sin frist for høringsinnspill til M&R Bondelag blir satt til **15. februar 2014**.
- Lokallagene blir oppmodet om å sende til fylkeslaget skriftelige merknader og synspunkter på fylkeslagets vurderinger om "bakteppet", gjerne oppsatt i kulepunkt.
- Lokallagene blir i tillegg oppfordret til å svare på spørsmålene til diskusjon i studieheftet, og sende disse til fylkeslaget innen fristen 15. februar.
- Fylkeskontoret utarbeider etter fristen 15. februar utkast til uttale 2014.
- Fylkestyret har møte **11. mars** med samvirke om uttale til jordbruksforhandlingene.
- Fylkeslagenes frist for å sende uttale til Norges Bondelag er 14. mars 2014.
- Norges Bondelag har i år ikke lagt opp til elektronisk spørsmål og svar i Questback.

Saksutgreiing

Bakteppe: Landbruksministeren har bebudet at hun vil styre etter regjeringserklæringen.

Målsettinger i regjeringserklæringen:

- Legger vekt på eiendomsretten
- Sjølstendig næringsdrivende skal styrkes
- Høyest mulig sjølforsyning av mat av beredskapshensyn
- Reformert som kan gi økt lønnsomhet
- Gjøre jordbruket mindre avhengig av statlige overføringer, redusere jordbrukets kostnadsnivå og gi bonden nye og bedre inntektsmuligheter
- Kvotegrensinger og konsesjonsgrensener i størst mulig grad oppheves. Tak for maksimal produksjon heves først.
- Tollmurer bør reduseres av hensyn til forbrukere og matvareindustri
- Sterkere konkurranse i næringsmiddelindustrien
- Skattdringer for å styrke økonomien
- Ta vare på god matjord, men balansere mot storsamfunnets behov
- Forenkle landbruksbyråkratiet
- Satse på kompetansetiltak i landbruket

Tiltak i regjeringserklæringen:

- Opprettholde avtaleinstituttet (ikke avklart tidspunkt)
- Oppheve odelsbestemmelsen i grunnloven
- Overføringene reduseres i takt med at begrensinger oppheves
- Markedsregulatorordningene mer uavhengig av samvirke
- Forenkle støttestrukturen
- Budsjettstøtten mer produksjonsavhengig (mindre på areal)
- Gjennomgå konsesjoner, kvoteordninger og differensiering av tilskuddsatser
- Oppheve konsesjonsloven, boplikten, delingsforbud og priskontroll
- Utrede praktisering og effekt av driveplikt – vurdere oppheving
- A/S som selskapsform
- Redusere skattesatsen på gevinst ved salg av virksomheter i jordbruket til ordinær kapitalbeskatning
- Fondsordning etter modell fra skogbruket
- Gjennomgå leiejordsproblematikken og agronomien
- Åpne for begrenset alkoholsalg direkte fra nisjeprodusent

Høyre ville før valget redusere overføringene til landbruket med 1,5 milliarder kroner.

FrP ville før valget redusere overføringene til landbruket med 5,5 milliarder kroner.

Hvordan øke matproduksjonen ved samtidig å redusere overføringene til landbruket?

- Utnytt stordriftsfordeler: Heve konsesjonsgrenser og erstatt mest mulig arbeidskraft med teknikk. Kapasiteten på driftsapparatet nyttes fullt ut.
- Utnytt komparative fordeler i andre land: Slik som billigere arbeidskraft, bedre arrondering, lavere miljøkrav, varmere klima m.m. Innsatsfaktorer blir billigere ved å la andre produsere mye av fôret.
- Stimulere produksjon – mindre på areal og per dyr, og mer per produsert enhet.
- Akseptere økt import av storfekjøtt og sauekjøtt.
- Akseptere økt import av korn.
- Akseptere at jord går ut av drift.
- Høy selvforsyning av melk, svinekjøtt, kyllingkjøtt og egg.
- Moderat stimulering i grøntsektoren. God kvalitet og høy pris. Kontraktsdyrking.
- Økt satsing på norske spesialiteter. Inntektene hentes i størst mulig grad i et betalingsvillig marked.

Stortingsmelding nr 9 (2011 – 2012) ”Velkommen til bords” og om veivalg i landbrukspolitikken:

Stortingsmeldinga tallfester produksjonsøkningen med 1 prosent per år i kommende 20-årsperiode.

Den nye regjeringen vil ha produksjonsøkning men tallfester ikke produksjonsøkningen.

Stortingsmeldinga sier at produksjonsøkningen så langt som mulig skal skje med grunnlag i norske ressurser som grovfôr og beite.

Den nye regjeringen har ikke formulert noe slikt mål.

Stortingsmeldinga vil ta hele landet i bruk for å legge til rette for økt matproduksjon.

Den nye regjeringen vil skille landbruk- og distriktpolitikk (areal).

Stortingsmeldinga sier at produksjonen skal skje på en miljømessig bærekraftig måte.

Den nye regjeringa vil ha færre og større bruk.

I hvor stor grad skal Bondelaget fire i forhold til målene som er satt i landbrukemeldinga?

Er det greit at det blir inngått en jordbruksavtale som fraviker mål om:

1. Økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten.
2. At produksjonen i størst mulig grad skal basere seg på vårt eget ressursgrunnlag
3. Landbruk over hele landet
4. Produksjonen skal være miljømessig bærekraftig.

Eller skal vi stå på krava? Gjør vi det blir resultatet av jordbruksforhandlingene forutsigbart.

Begge regjeringspartiene har bebudet reduserte overføringer til landbruket. Kan vi akseptere det? I så fall må midlene omfordeles. Hvem skal få på bekostning av andre. Skal vi ha en bevisst strategi om å prioritere heltidsbonden med høg kapitalinnsats? De som driver med høy risiko og på grunn av høyt gjeldsnivå er "låst" til næringa.

Er det enighet om å stimulere økt produksjon? Mindre på areal og per dyr, og mer per produsert enhet. Vi har tidligere diskutert utflåting av arealtilskuddene og dyretilskuddene. Da overfører vi fra små bruk til store og stimulerer dermed større drift. Det gjør vi også ved å overføre fra areal/antall dyr til produsert mengde. Vil det få uheldige konsekvenser?

I hvor stor grad skal vi tenke samfunnsøkonomi? Eller skal vi kun sloss for (heltids)bondens bedriftsøkonomi? Vi må ikke glemme at det er samfunnsnytt som begrunner landbruksoverføringene. Regjeringen har bebudet reformer som gir mer lønnsomme bruk. Og etter hvert som inntjeningen øker skal tilskuddene reduseres. Det er med andre ord Staten som skal høste effektivitetsgevinsten.

Et regneksempel med tanke på frislipp av melkekvoter:

I dag er det i følge SSB 9.800 melkeprodusenter i Norge. I følge Tine var samlet leveranse i 2012 1 453 980 000 liter. Det vil si ca 148 tonn per produsent. Dersom antall melkeprodusenter reduseres til 5.000, må disse produsere i ca 290 tonn i gjennomsnitt for å opprettholde dagens produksjon. Det lar seg nok gjennomføre, men blant annet på grunn av økte transportavstander vil det trolig stimulere til mindre andel egenprodusert fôr. Til sammenligning er gjennomsnittlig melkekvote i Danmark på 1300 tonn.

Vedtak:

Kontoret arbeider videre med utkast til uttale 2014. Styret tar med seg synspunktene og vurderingene som kom fram under styrets drøfting med seg til styremøtene på nyåret.

Styret sender vurderinger om "bakteppet" for landbrukspolitikken og spørsmålene i studieheftet om jordbruksforhandlingene 2014 til lokallagene slik at de kan komme med sine høringsinnspill til fylkeslaget. Høringsfrist 15. februar 2014.

Møtet slutt kl. 19.30

Arild Erlien
ref